

УДК 635.62

Код UPOV: CYCLA_

Методика
проведення експертизи сортів роду циклантера (*Cyclanthera* L.)
на відмінність, однорідність і стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів роду *Cyclanthera* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 100 г або 3 г.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза має тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї. Рослини вирощують на шпалері (підтримках).

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 40 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 1,4 × 0,7 м.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлених ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявленої ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками зазначено в другій колонці Таблиці ознак:

- MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);
- MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);
- VG: візуальна разова оцінка групи рослин;
- VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 40 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

- MG: разове вимірювання 40 рослин або частин 40 рослин (наприклад, висота);
- MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;
- VG: візуальна разова оцінка 40 рослин;
- VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленими ознаками він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 40 рослин допускаються дві нетипові, з 20 – одна нетипова.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

- Стебло: за довжиною (ознака 3);
- Стебло: забарвлення (ознака 8);
- Для сортів з лопатевими листками. Листкова пластинка: кількість лопатей (ознака 10);
- Квітка: забарвлення пелюстки (ознака 16);
- Плід: форма (ознака 17);
- Плід: за довжиною (ознака 20).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довілля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів роду циклантера

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (*) QL	Рослина: габітус (життєва форма) VS 1	напівкущовий плетистий чіпкий	1 2 3	
2. (*) QL	Рослина: галуження VS 1	слабке помірне сильне	3 5 7	
3. (*) (+) QN	Стебло: за довжиною MS 1	дуже коротке коротке середнє довге дуже довге	1 3 5 7 9	
4. QN	Стебло: інтенсивність зеленого забарвлення VS 1	слабка помірна сильна	3 5 7	
5. QL	Стебло: опушення VS 1	відсутнє наявне	1 9	
6. QN	Стебло: інтенсивність опушення VS, 1	слабка помірна сильна	3 5 7	
7. (+) QN	Стебло: за товщиною MS 1	тонке середнє товсте	3 5 7	
8. (*) PQ	Стебло: забарвлення VS 1	жовте зелене сіре	1 2 3	
9. (*) PQ	Листок: лопаті VS 1	відсутні наявні	1 9	
10. (*) (+) QN	<u>Для сортів з</u> <u>лопатовими листками.</u> Листкова пластинка: кількість лопатей MS 1	мала середня велика	3 5 7	
11. PQ	Листок: форма краю VS 1	цілісна виймчаста зубчаста	1 2 3	
12. (+) QN	Листкова пластинка: розсіченість за глибиною MS 1	мілка середня глибока	3 5 7	

1	2	3	4	5
13. QL	Листкова пластинка: характер поверхні VS 1	гладенька зморшкувата	1 2	
14. QL	Листкова пластинка: пухирчатість VS 1	відсутня наявна	1 9	
15. (* QL	Листкова пластинка: плямистість VS 1	відсутня наявна	1 9	
16. (* PQ	Квітка: забарвлення пелюстки VS 2	біле жовте зелене	1 2 3	
17. (* PQ	Плід: форма VS 2	циліндрична овальна куляста веретеноподібна	1 2 3 4	
18. (* QL	Плід: шипуватість поверхні VS 2	відсутня наявна	1 9	
19. QL	<u>Для сортів з шипуватими плодами:</u> Плід: інтенсивність шипуватості VS 2	слабка помірна сильна	3 5 7	
20. (* (+ QN	Плід: за довжиною MS 2	короткий середній довгий	3 5 7	
21. (+ QN	Плід: за шириною MS 2	вузький середній широкий	3 5 7	
22. (+ QN	Рослина: переважаюча кількість плодів у півлі листка MS 2	мала середня велика	3 5 7	
23. PQ	Насінина: інтенсивність чорного забарвлення VS 3	слабка помірна сильна	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів роду циклантера
Коди фаз росту й розвитку рослин сорту,
в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку рослин
1	цвітіння
2	плодоношення
3	достигання плодів

Загальний вигляд рослини

До 3. Стебло: за довжиною, м.

Дуже коротке – до 2, коротке – 2–3, середнє – 3–5, довге – 5–6, дуже довге – понад 6.

До 7. Стебло: за товщиною, см.

Тонке – до 1,5; середнє – 1,5–2,5; товсте – понад 2,5.

До 10. Для сортів з лопатевими листками. Листкова пластинка: кількість лопатей, шт.

Мала – до 5, середня – 5–7, велика – понад 7.

До 12. Листкова пластинка: розсіченість за глибиною, частина пластинки.

Мілка – до 1/3, середня – 1/3–3/4, глибока – понад 3/4.

До 20. Плід: за довжиною, см.

Короткий – до 6, середній – 6–8, довгий – понад 8.

До 21. Плід: за шириною, см.

Вузький – до 1,5; середній – 1,5–2,5; широкий – понад 2,5.

До 22. Рослина: переважаюча кількість плодів у піхві листка, шт.

Мала – 1–3, середня – 4–5, велика – понад 5.

9. Література

1. Выращивание и уход за цинклаторой. Полезные свойства и применение в пищу / Урожайная грядка – <http://urozhayna-gryadka.narod.ru/>
2. Циклантера / Вікіпедія – вільна енциклопедія – <http://uk.wikipedia.org>
3. Шафранский В. Циклантера / В. Шафранский // Садовод - № 35. – 2011 г. – <http://gazetasadovod.ru>